

Hitlers vrede

Philip Kerr bij Boekeryj:

De Bernie Gunther-serie:

Berlijnse trilogie

De een van de ander

Een stille vlam

Als de doden niet herrijzen

Grijs verleden

Praag fataal

De man zonder adem

De vrouw van Zagreb

De schaduw van de stilte

Pruisisch blauw

Vergeven en vergeten

Metropolis

De Scott Manson-serie:

Transfermaand

De hand van God

Hitlers vrede

Philip Kerr

Hitlers vrede

*Teheran, 1943. De geallieerden ontmoeten
elkaar voor een vredesonderhandeling.
Wat ze niet weten, is dat Heinrich Himmler
intussen een aanslag op de conferentie voorbereidt.*

ISBN 978-90-225-9276-2
ISBN 978-94-023-1646-9 (e-book)
NUR 305

Oorspronkelijke titel: *Hitler's Peace*
Vertaling: Jan Pott
Omslagontwerp: Wil Immink Design
Omslagbeeld: © iStock
Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

© 2005 Philip Kerr
© 2021 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

In memoriam
A.H.R. Brodie (1931-2004)

De empirist laat zich leiden door zijn ervaring, niet door
sofisten, charlatans, priesters en demagogen.

– Willard Mayer, *On Being Empirical*

I

VRIJDAG 1 OKTOBER 1943
WASHINGTON D.C.

De geschiedenis omringde me. Alles ademde de geur van het verleden, van de op de sierlijke schoorsteenmantel tikkende pendule in Franse empirestijl tot het rode behang waaraan de Red Room zijn naam dankte. Het had me in zijn greep gekregen op het moment dat ik het Witte Huis binnenliep en naar deze antichambre werd geleid om te wachten op de secretaris van de president. Het idee dat Abraham Lincoln op hetzelfde Savonnerie-tapijt had gestaan waarop ik nu met het hoofd in de nek stond te staren naar een enorme kroonluchter, of dat Teddy Roosevelt misschien op een van de in rood en goud beklede stoelen had gezeten, hield me evenzeer gevangen als de ogen van de mooie vrouw wier portret boven de witte marmeren haard hing. Ik vroeg me af waarom ze me deed denken aan mijn eigen Diana en kwam tot de slotsom dat het iets te maken moest hebben met de glimlach op haar alabasterwitte gelaat. Ze leek te zeggen: 'Je had je schoenen moeten poetsen, Willard. Eigenlijk had je andere aan moeten trekken. Deze zien eruit alsof je hiernaartoe bent komen lopen van Monticello.'

De angst dat ik de geest van Dolly Madison geweld zou aandoen als ik op de sierlijke sofa ging zitten, deed me besluiten een van de stoeltjes te kiezen die bij de deur tegen de muur stonden. Mijn aanwezigheid in het Witte Huis stond in schril contrast met de plannen die ik voor die avond had gesmeed. Ik had kaarten gereserveerd om met Diana naar Loews's op de hoek van Third en F Street te gaan waar *For Whom the Bell Tolls* draaide met Gary Cooper en Ingrid

Bergman. Een groter contrast dan dat tussen oorlog, of een film over oorlog, en het met zorg afgewerkte meubilair met al zijn verfijnde houtsnijwerk in dat elegante rode mausoleum was niet denkbaar.

Er verstreken een paar minuten. Toen ging een van de fraaie deuren open en kwam een rijzige, gesoigneerde vrouw van middelbare leeftijd de Red Room in. Ze keek me aan alsof ze me ervan verdacht een vlek te hebben gemaakt op de bekleding van de stoel en nodigde me met een toonloze stem uit haar te volgen.

Ze deed meer denken aan een strenge schooljuf dan aan een vrouw. Ze droeg een kokerrok die een ruisend, sissend geluid produceerde – een soort waarschuwing, gericht aan de hand die het zou wagen zich uit te strekken naar de rits, dat hij van zich af zou bijten.

We liepen naar links de Red Room uit, over het rode tapijt van de Cross Hall naar een lift waarmee een zwarte liftboy met witte handschoenen ons naar de eerste verdieping bracht. De vrouw met de luidruchtige rok ging me voor door de West Sitting Hall en de Center Hall. Ze bleef staan voor de deur van de studeerkamer van de president, klopte en liep naar binnen zonder op toestemming te wachten.

In tegenstelling tot alle elegantie die ik zojuist achter me had gelaten, ademde de studeerkamer van de president met zijn stapels boeken, de met een lint bij elkaar gehouden pakken vergeelde documenten en het rommelige bureau een informele sfeer uit. Het deed me denken aan mijn kleine werkkamer destijds bij Princeton.

‘Meneer de president, dit is professor Mayer,’ zei de vrouw. Ze draaide zich om, liep de studeerkamer uit en sloot de deur achter zich.

De president zat in een rolstoel met een cocktailshaker in zijn hand, voor een tafeltje waarop een aantal flessen met sterkedrank stond. Uit de radio klonk de muziek van Symphony Hour op de zender WINX.

‘Ik mix net een martini,’ zei hij. ‘Ik hoop dat u meedoet. Ze zeggen dat mijn martini’s te koud zijn, maar zo drink ik ze nu eenmaal

graag. Ik kan niet tegen warme alcohol. Het lijkt me dat je daarmee het wezen van alcohol geweld aan doet.'

'Een martini zou zeer welkom zijn, meneer de president.'

'Goed, goed. Kom verder en ga zitten.' Franklin D. Roosevelt knikte naar de sofa die tegenover het bureau stond. Hij zette de radio uit en schonk de martini's in. 'Kijk.' Hij hield een martini omhoog en ik liep om het tafeltje heen om hem aan te pakken. 'Neem de shaker ook mee voor het geval we een tweede glas willen.'

'Yes, sir.' Ik pakte de shaker en liep terug naar de sofa.

Roosevelt draaide de rolstoel weg van het tafeltje met drank en duwde zich naar mij toe. De rolstoel was een in elkaar geknutseld geval, niet het soort dat je in ziekenhuizen en bejaardentehuizen ziet, maar meer een soort keukenstoel met afgezaagde poten, alsof de bedenker van de constructie de bedoeling had gehad om de waarde van het ding verborgen te houden voor het electoraat, dat misschien zou worden afgeschrikt door het idee op een invalide presidentskandidaat te stemmen.

'Neemt u me niet kwalijk dat ik het zeg: u lijkt me erg jong voor een professor.'

'Ik ben vijfendertig. Bovendien was ik slechts hoofddocent toen ik Princeton verliet. Dat is zo ongeveer hetzelfde als zeggen dat je onderdirecteur bent van een bedrijf.'

'Vijfendertig, dat is misschien zo jong nog niet. Niet vandaag de dag tenminste. In het leger vinden ze je dan al een oude man. Daar zitten bijna alleen maar jongens. Mijn hart breekt soms als ik eraan denk hoe jong onze soldaten zijn.' Hij hief zijn glas in een stille toast.

Ik hief mijn glas en nipte van mijn martini. Naar mijn smaak zat er veel te veel gin in, al viel het met de kou wel mee als je ervan hield om vloeibare stikstof te drinken. Maar goed, het overkomt je niet iedere dag dat de president van de Verenigde Staten je een door hem zelf gemixte cocktail aanbiedt, dus deed ik mijn best om uit te stralen dat ik ervan genoot.

Zo onder het drinken vielen me details van Roosevelt op die alleen van zo dichtbij waarneembaar zijn: hij droeg een pince-nez,

terwijl ik altijd had gedacht dat het een bril was; de man had nogal kleine oren – of misschien had hij een te groot hoofd; hij miste een ondertand; de beugels om zijn benen waren zwart geveerd zodat ze niet zouden afsteken tegen zijn broek; de zwarte schoenen met de leren zolen die geen spoor van slijtage vertoonden, een pijnlijk signaal dat er niet op werd gelopen; de vlinderstrik en het afgedragen smokingjasje met leren stukken op de ellebogen; en het gasmasker dat naast zijn rolstoel hing. Ik zag een kleine zwarte Schotse terriër die voor de haard lag en meer een klein kleedje leek. De president zag me voorzichtig van de vloeibare stikstof nippen en zijn mondhoeken krulden zich tot een bijna onzichtbaar glimlachje.

‘Dus u bent filosoof,’ zei hij. ‘Ik kan niet zeggen dat ik erg veel van filosofie weet.’

‘De traditionele disputen tussen filosofen hebben voor het merendeel niet alleen geen bestaansrecht, ze zijn ook vruchteloos.’ Het klonk pompeus, maar goed, dat hoort bij het vak.

‘Filosofen klinken heel erg als politici.’

‘Met dit verschil dat filosofen aan niemand verantwoording verschuldigd zijn. Uitsluitend aan de logica. Als filosofen een electoraat aan zich zouden moeten binden, zou niet één van hen zijn baan kunnen houden, sir. Wij zijn meer in onszelf geïnteresseerd dan in anderen.’

‘Maar niet in dit specifieke geval,’ merkte de president op. ‘Anders zou u nu hier niet zijn.’

‘Er valt weinig te zeggen, sir.’

‘Maar u bent toch een beroemde Amerikaanse filosoof?’

‘Zeggen dat je een Amerikaanse filosoof bent is net zoiets als zeggen dat je honkbal speelt voor Canada.’

‘Hoe zit dat met uw familie? Is uw moeder niet een Cleveland Von Dorff?’

‘Yes, sir. Mijn vader, Hans Mayer, is een Duitse Jood die is grootgebracht en opgeleid in de Verenigde Staten. Na zijn studie is hij bij het corps diplomatique gaan werken. In 1905 leerde hij mijn moeder kennen en is hij met haar getrouwd. Een jaar of wat later erfde zij een fortuin dat was verdiend met rubberen autobanden. Dat ver-

klaart waarom bij mij altijd alles op rolletjes is gelopen. Ik heb op Groton gezeten en daarna filosofie gestudeerd aan Harvard. Dat was een grote teleurstelling voor mijn vader, die geneigd is te denken dat alle filosofen krankzinnige Duitse syfilislijders zijn die denken dat God dood is. In feite is iedereen bij mij in de familie van mening dat ik niets zinvols met mijn leven heb gedaan.

Na mijn studie ben ik op Harvard blijven hangen. Ik ben gepromoveerd en kreeg de Sheldon Travelling Fellowship. Dus trok ik via Cambridge naar Wenen, waar ik een uiterst saai boek heb gepubliceerd. Ik ben nog een tijd in Wenen gebleven en ben daarna gaan doceren in Berlijn. Na nog een tijd in München ben ik teruggekeerd naar Harvard, waar ik een tweede uiterst saai boek heb gepubliceerd.'

'Ik heb uw boek gelezen, professor. Althans een van de twee. *On Being Empirical*. Ik zal niet pretenderen dat ik alles begrijp, maar ik krijg de indruk dat u erg veel vertrouwen stelt in de wetenschap.'

'Ik weet niet of ik het vertrouwen zou willen noemen, maar ik ben van mening dat een filosoof die een bijdrage wil leveren aan de ontwikkeling van de kennis van de mensheid zich wetenschappelijk moet opstellen ten aanzien van de vraag hoe die kennis wordt vergaard. In mijn boek betoog ik dat we minder moeten aannemen op basis van giswerk en veronderstellingen.'

Roosevelt keerde zich naar zijn bureau en pakte een boek dat naast een bronzen stuurwiel met een klokje lag. Het was een van mijn boeken. 'Als u die methode toepast om aan te tonen dat moraliteit een dood begrip is, ben ik het niet met u eens.' Hij sloeg het boek open, zocht de passage op die hij had onderstreept en las hardop voor:

“Van esthetiek en moraliteit kan worden gezegd dat het vergelijkbare begrippen zijn omdat geen van beide een objectieve geldigheid heeft; het is evenzeer onzinnig om te beweren dat de waarheid spreken een controleerbaar goede zaak is als om te beweren dat een schilderij van Rembrandt controleerbaar een goed schilderij is. Geen van beide beweringen heeft een feitelijke betekenis.”

Roosevelt schudde zijn hoofd. 'Nog geheel afgezien van de geva-

ren die het verdedigen van een dergelijk standpunt met zich meebrengt in een tijd waarin de nazi's over lijken gaan om het begrip moraliteit in al haar traditionele betekenissen te vernietigen, lijkt het me dat u iets over het hoofd ziet. Een ethisch oordeel is heel vaak slechts de feitelijke classificatie van een handeling die mensen controleerbaar op de een of andere manier prikkelt. Met andere woorden, de gangbare objecten van morele afkeuring zijn handelingen of klassen van handelingen die feitelijk empirisch kunnen worden getoetst.'

Ik glimlachte naar de president. Ik waardeerde hem om het feit dat hij de moeite had genomen om in mijn boek te lezen en met mij de strijd aan te gaan. Ik stond op het punt hem van replek te dienen toen hij mijn boek weglegde en zei:

'Maar ik heb u niet uitgenodigd om met u over filosofische zaken te discussiëren.'

'No, sir.'

'Vertel eens, hoe bent u bij de ploeg van Donovan terecht gekomen?'

'Niet lang nadat ik was teruggekeerd uit Europa werd mij een leerstoel filosofie op Princeton aangeboden. Na Pearl Harbor heb ik me aangemeld als reservist voor de marine, maar nog voordat mijn aanmelding was verwerkt, lunchte ik met een vriend van mijn vader, de advocaat Allen Dulles. Hij haalde me over om te gaan werken voor het Central Office of Information. Toen onze afdeling van het coi het oss werd, ben ik naar Washington gekomen. Nu werk ik hier als analist Duitse inlichtingen.'

Roosevelt keerde zich naar het raam waar de regen tegenaan sloeg. De kraag van zijn overhemd spande zich om zijn brede schouders en gespierde nek, een groot contrast met de benen die er nauwelijks waren, alsof zijn schepper ze aan de verkeerde persoon had bevestigd. De combinatie van die stoel, de pince-nez en het vijftien centimeter lange ivoren sigarettenpijpje vastgeklemd tussen zijn tanden gaf hem het voorkomen van een filmregisseur uit Hollywood.

'Ik wist niet dat het zo hard regende,' zei hij. Hij haalde de peuk van zijn sigaret uit het pijpje en stopte er een nieuwe sigaret in uit

het pakje Camel dat op zijn bureau lag. Hij bood mij een sigaret aan. Ik nam hem aan en gaf ons beiden vuur met de zilveren Dunhill die ik uit mijn vestzakje viste.

De president bedankte me in het Duits en vervolgde het gesprek in die taal met de nieuwste cijfers over verliezen aan Amerikaanse kant – 115.000 gesneuvelden – en een opmerking over zware gevechten bij Salerno in Zuid-Italië. Zijn Duits was lang niet slecht. Plotseling keerde hij terug naar het Engels en veranderde hij van onderwerp.

‘Ik heb een klus voor u, professor Mayer. Het ligt gevoelig. Te gevoelig om er het State Department op te zetten. Dit is iets tussen u en mij, alleen tussen u en mij. Het probleem met die klootzakken bij State is dat ze hun kop niet kunnen houden. Dat hele ministerie is vergeven van de onderlinge strijd en na-ijver, dat is misschien nog wel erger. Misschien begrijpt u wat ik bedoel.’

Het was in Washington algemeen bekend dat Roosevelt nooit veel respect had kunnen opbrengen voor zijn Secretary of State. Cordell Hull zou weinig verstand hebben van buitenlandse zaken en raakte op tweeënzeventigjarige leeftijd snel vermoeid. Tot lang na Pearl Harbor had FDR zijn vertrouwen vooral gesteld in onderminister Sumner Welles als het er wat betreft buitenlandpolitiek echt op aankwam. Maar net een week eerder had Sumner Welles plotseling zijn ontslag aangeboden. In de beter ingevoerde kringen rond de regering en inlichtingendiensten ging het gerucht dat Welles was gedwongen om af te treden na het plegen van onzedelijke handelingen met een zwarte kruier aan boord van de presidentiële trein op weg naar Virginia.

‘Het doet me plezier u te vertellen dat die verdomde snobs bij State versteld zullen staan van wat er allemaal zal veranderen. De helft van die lui is anglofiel en de rest is antisemiet. Als je gehakt maakt van iedereen die er rondloopt, blijft er nog niet eens genoeg over om er één fatsoenlijke Amerikaan van te maken.’ Hij nipte van zijn martini en zuchtte. ‘Zegt de naam Katyn u iets?’

‘Een paar maanden geleden deed Radio Berlin verslag van de ontdekking van een massagraf in het bos van Katyn, in de buurt van

Smolensk. De Duitsers beweren in het massagraf de stoffelijke resten te hebben aangetroffen van zo'n vijfduizend Poolse officieren die zich in 1940, na het sluiten van het niet-aanvalsverdrag tussen de Duitsers en de Sovjets, hadden overgegeven aan het Rode Leger en daarna in opdracht van Stalin waren vermoord. Goebbels heeft er met name politieke munt uit geslagen. Sinds afgelopen zomer doet de Duitse propagandamachine vrijwel niets anders meer dan vuil spuiten over de massamoord bij Katyn.'

'Alleen al om die reden was ik aanvankelijk geneigd te geloven dat het hele verhaal niet meer was dan nazipropaganda,' zei Roosevelt. 'Maar er zijn Pools-Amerikaanse radiozenders in Detroit en Buffalo die volhouden dat die gruweldaad werkelijk heeft plaatsgevonden. Er is zelfs geopperd dat mijn regering de feiten heeft verdoezeld om het bondgenootschap met de Russen niet in gevaar te brengen. Sinds het moment dat het verhaal bekend werd, heb ik een rapport ontvangen van onze verbindingsofficier bij het Poolse leger in ballingschap, een rapport van onze marine-attaché in Istanbul en een rapport van premier Churchill. Ik heb zelfs een rapport ontvangen van de Wehrmacht-Untersuchungsstelle, het nazibureau dat oorlogsmisdaden onderzoekt. In augustus heeft Churchill me geschreven en gevraagd wat ik ervan vond. Ik heb al die papieren doorgegeven aan State en hun gevraagd ernaar te kijken.'

Roosevelt schudde mistroostig zijn hoofd. 'U kunt zich voorstellen wat er gebeurde. Geen reet! Hull geeft natuurlijk Welles de schuld en beweert dat Welles wekenlang niets met het dossier heeft gedaan.

Het klopt dat ik de boel aan Welles heb gegeven en hem heb gevraagd om er iemand van Bureau Duitsland op te zetten om een rapport te schrijven. Toen kreeg Welles zijn hartaanval en bood zijn ontslag aan. Dat ik heb geweigerd.

Ondertussen heeft Hull de man van Bureau Duitsland, Thornton Cole, opdracht gegeven het dossier door te geven aan Bill Bullitt, om uit te zoeken wat onze voormalige ambassadeur in de Sovjet-Unie ervan dacht. Bullitt beschouwt zichzelf nu eenmaal als een expert in Sovjetzaken.

Ik weet niet of Bullitt ernaar gekeken heeft. Hij aast al een tijd op de baan van Welles en ik verdenk hem er sterk van dat hij het veel te druk had met lobbyen om er veel aandacht aan te besteden. Toen ik Hull vroeg naar de massamoord bij Katyn, beseften Bullshitt en hij dat ze een fout hadden gemaakt en besloten ze om de hele zaak stilletjes terug te leggen op het bureau van Welles en hem ervan te beschuldigen dat hij niets had gedaan. Natuurlijk zorgde Hull ervoor dat Cole die lezing zou bevestigen.' Roosevelt haalde zijn schouders op. 'Een betere verklaring kan Welles er niet voor bedenken, en ik denk dat ik het met hem eens ben.'

Dat was ongeveer het moment dat ik me herinnerde dat ik Welles ooit had voorgesteld aan Cole in de Metropolitan Club in Washington.

'Toen Hull me het dossier teruggaf en zei dat we ons geen standpunt ten aanzien van Katyn konden veroorloven,' ging Roosevelt verder, 'heb ik elke krachtterm gebruikt die in het vocabulaire van een zeeman voorkomt. Al met al komt het erop neer dat er niets is gebeurd.' De president wees naar een stapeltje stoffige documenten op een boekenplank. 'Zou u het dossier voor me willen pakken? Daar ligt het.'

Ik pakte de papieren, legde ze op de sofa naast de president en bekeek mijn handen. De hoeveelheid vuil die ik erop zag voorspelde niet veel goeds.

'Het is geen geheim dat ik rond de kerst deelneem aan een conferentie met Stalin en Churchill, al heb ik geen idee waar die zal plaatsvinden. Stalin weigert om naar Londen te komen, dus is het onduidelijk waar we uiteindelijk zullen belanden. Maar waar het ook mag zijn, ik wil een duidelijk beeld hebben van wat er zich heeft afgespeeld in Katyn, want het lijkt me onontkoombaar dat dat van invloed is op de directe toekomst van Polen. De Russen hebben de diplomatieke betrekkingen met de Poolse regering in Londen al verbroken. De Britten zijn natuurlijk op een speciale manier loyaal naar de Polen, want ze zijn in de oorlog terechtgekomen vanwege Polen. U ziet, een delicate situatie.'

De president stak een nieuwe sigaret op en legde een hand op de

stapel papieren. ‘En dat brengt me bij u, professor Mayer. Ik wil dat u zelf onderzoek doet naar alle beweringen over de massamoord bij Katyn. Ik wil graag om te beginnen uw objectieve oordeel over de inhoud van het dossier, maar voel u niet verplicht u daartoe te beperken. Spreek met iedereen die volgens u licht op de zaak kan werpen. Vorm u een beeld en schrijf vervolgens een rapport dat alleen voor mij bestemd is. Geen ellenlange betogen, niet meer dan een samenvatting van uw bevindingen en aanbevelingen voor een te volgen koers. Ik heb dit besproken met Donovan. Dit heeft prioriteit boven al uw andere werkzaamheden.’

Hij haalde een zakdoek tevoorschijn, veegde zijn handen af en raakte de documenten niet meer aan.

‘Hoeveel tijd krijg ik daarvoor, meneer de president?’

‘Twee tot drie weken. Ik weet het, dat is niet veel tijd voor een zo gewichtige zaak, maar u zult kunnen begrijpen dat daar niets aan te doen is. Niet meer in dit stadium.’

‘Bedoelt u met “spreek met iedereen die volgens u licht op de zaak kan werpen” ook mensen in Londen? Leden van de Poolse regering in ballingschap? Ambtenaren op het Britse ministerie van Buitenlandse Zaken? En hoe lastig mag ik zijn?’

‘Spreek met wie u maar wilt,’ herhaalde de president. ‘Als u besluit om ook naar Londen te gaan, is het handig als u daar opereert als mijn speciale gezant. Dat zal alle deuren voor u openen. Ik zal mijn secretaresse Grace Tully opdracht geven de papieren daarvoor in orde te maken. Probeer echter geen standpunten in te nemen en vermijd dingen te zeggen die mensen zullen doen denken dat u uit mijn naam spreekt. Zoals ik al zei, het is een uiterst delicate situatie, en ik wil er alles aan doen om te voorkomen dat dit een wig kan drijven tussen Stalin en mij. Is dat duidelijk?’

Duidelijk genoeg. Ik moest me gedragen als een straathond zonder ballen die alleen met de halsband van de baas kon laten zien dat hij het recht had om over zijn bloemen te pissen. Maar ik plakte een glimlach op mijn gezicht en sprak met de juiste dosis vaderlandsliefde: ‘Zeker, ik begrijp precies wat u bedoelt.’

Toen ik thuiskwam, wachtte Diana me op, opgewonden en vol vragen.

‘Nou?’ zei ze. ‘Wat er allemaal gebeurt?’

‘Hij heeft een afgrijselijke martini gemaakt,’ zei ik. ‘Dat is wat er is gebeurd.’

‘Jullie hebben zitten borrelen?’

‘Met z’n tweeën, alsof we Nick en Nora Charles waren.’

‘Hoe was het?’

‘Te veel gin. En veel te koud. Zo koud als een tuinfeest op het Engelse platteland.’

‘Ik bedoel, waar hebben jullie over gepraat?’

‘Onder andere over filosofie.’

‘Filosofie?’ Diana trok een pruillip en ging zitten. Het grootste deel van haar opwinding was ondertussen verdampt. ‘Dat lijkt me minder schadelijk voor de maag dan slaappillen.’

Diana Vandervelden was rijk, luidruchtig, charmant en behept met een droge humor die me altijd weer deed denken aan de grandes dames van Hollywood zoals Bette Davis en Katharine Hepburn. Ze was uitzonderlijk intelligent, maar raakte snel verveeld en had een positie aan Bryn Mawr opgegeven om in wedstrijdverband te gaan golfen. Bijna had ze in 1936 het Amerikaanse kampioenschap voor vrouwen bij de amateurs gewonnen. Een jaar later was ze gestopt en getrouwd met een senator. ‘Toen ik mijn echtgenoot leerde kennen, was het liefde op het eerste gezicht,’ zei ze graag. ‘Maar dat kwam omdat ik te veel op de centen was om een bril te kopen.’ Diana interesseerde zich niet zo voor politiek, ze gaf de voorkeur aan kunstenaars boven senatoren, en hoewel ze een meer dan voortreffelijke gastvrouw was voor de beau monde – ze kookte geweldig en haar dinertjes behoorden tot de beste die Washington te bieden had – had haar huwelijk met de rechtsgeleerde senator haar al snel verveeld. ‘Ik stond altijd te koken voor zijn Republikeinse vriendjes,’ klaagde ze later tegen me. ‘Parels voor de zwijnen, en ze vraten je de oren van het hoofd.’ Toen ze haar echtgenoot in 1940 in de steek liet, runde ze een eigen bedrijf in interieurinrichting. Zo had ik haar ontmoet. Niet lang nadat ik naar Washington was verhuisd, had een

gezamenlijke vriend me de suggestie gedaan haar in te huren om mijn huis in Kalorama Heights in te richten. ‘Het huis van een filosoof, hè? Eens kijken, hoe moet dat eruitzien? Wat denk je van een heleboel spiegels? Allemaal op navelhoogte?’ Onze vrienden verwachtten allemaal dat we zouden trouwen, maar Diana, en wat dat betreft ik ook, had niet zo veel op met het huwelijk.

Vanaf het allereerste begin was mijn relatie met Diana in hoge mate seksueel. Dat beviel ons beiden uitstekend. We waren gek op elkaar, maar geen van ons beiden bezondigde zich aan het woord liefde. ‘Wij houden van elkaar,’ had ik vorig jaar met kerst tegen Diana gezegd, ‘zoals mensen van elkaar houden die nog net iets meer van zichzelf houden.’

Het beviel me bovendien uitstekend dat Diana een hekel had aan filosofie. Het laatste wat ik op deze aarde zocht was iemand die met me over mijn studieterrein wilde praten. Ik houd van vrouwen, helemaal als ze zo intelligent en gevat zijn als Diana, maar het bevalt me niet als ze over logica beginnen te praten. Filosofie kan heel boeiende conversatie opleveren in de salon, maar is stomvervelend in de slaapkamer.

‘Waarover praatte Roosevelt nog meer?’

‘De oorlog. Hij wil dat ik ergens een rapport over schrijf.’

‘Hoe heldhaftig,’ zei ze. Ze stak een sigaret op. ‘En wat krijg je daarvoor? Een medaille aan het lintje van een schrijfmachine?’

Ik grijnsde en genoot van haar vertoon van laatdunkendheid. Haar beide broers hadden zich in 1939 aangemeld voor de Canadian Air Force en ze zou het nooit nalaten om me er fijntjes op te wijzen dat ze allebei waren onderscheiden.

‘De mensen zullen nog denken dat jij inlichtingenwerk onbelangrijk vindt, schat.’ Ik liep naar de huiskamerbar en schonk mezelf een glas scotch in. ‘Jij ook?’

‘Nee, dank je. Weet je, ik denk dat ik erachter ben waarom ze het inlichtingenwerk noemen. Dat komt omdat mensen zoals jij, die welingelicht zijn, er altijd in slagen het gevaar te ontlopen.’

‘Iemand moet in de gaten houden wat de Duitsers van plan zijn.’ Ik nam een slok scotch. Die smaakte goed en verwarmde mijn slok-

darm op een aangename manier na de balsem van Roosevelt. ‘Maar als het jou opwindt om je mij voor te stellen als een lafaard, moet je dat vooral doen. Ik kan er wel tegen.’

‘Misschien vind ik dat nog wel het ergste.’

‘Ik kan het niet erg vinden dat jij dat erg vindt.’

‘Dus zo werkt dat. Filosofie.’ Diana boog zich voorover vanuit de leunstoel waarin ze zat en drukte haar sigaret uit. ‘Waar gaat dat rapport over? Dat je in opdracht van de president van de Verenigde Staten moet schrijven.’

‘Dat kan ik je niet vertellen.’

‘Ik zie niet in wat daar zo stiekem aan is.’

‘Ik doe niet stiekem, ik doe geheimzinnig. Daar zit een groot verschil tussen. Als ik stiekem deed, zou ik je toestaan me over mijn vacht te aaien, me achter mijn oren te kriebelen en me net zo lang te kietelen tot ik het zou verklappen. Geheimzinnig betekent dat ik nog eerder op mijn cyaanlipil zal bijten dan vertellen waar het rapport over gaat.’

Heel even kreeg haar neus iets wrokkigs. ‘Stel niet uit tot morgen wat je vandaag kunt doen,’ zei ze.

‘Dank je, schat. Maar ik kan je wel vertellen dat ik een week of twee naar Londen moet.’

Haar gezicht ontspande zich iets en een dun glimlachje speelde een stil duetje met haar lippen.

‘Londen? Heb je het niet gehoord, lieve Willard? De Duitsers gooien bommen op Londen. Dat zou wel eens gevaarlijk voor je kunnen worden.’ Haar stem klonk een heel klein beetje spottend.

‘Ik heb zoiets gehoord, ja,’ zei ik. ‘En daarom ga ik er graag heen. Zodat ik mezelf voortaan weer recht kan aankijken in de spiegel als ik me ’s morgens sta te scheren. Na vijftien maanden aan een bureau in 23rd Street begin ik te denken dat ik misschien toch bij de marine had moeten gaan.’

‘Wat een dadendrang. Ik wil geloof ik toch wel die whiskey.’

Ik schonk een glas whiskey voor haar in zoals zij die het liefst dronk, even puur als de manier waarop ze, helemaal in de stijl die ze op Bryn Mawr had geleerd, in haar stoel zat, de knieën ingetogen

tegen elkaar. Toen ik haar het glas aanreikte, pakte ze mijn hand en drukte die tegen haar als marmer zo koele wang. ‘Je weet dat ik geen woord meen van wat ik zeg, toch?’

‘Natuurlijk. Dat is een van de redenen waarom ik zo gek op je ben.’

‘Er zijn mensen die stierenvechten, er zijn mensen die op vossenjacht gaan, er zijn mensen die op vogels jagen, maar ik? Ik houd van praten. Dat is een van de twee dingen waar ik echt goed in ben.’

‘Schat, jij bent Ladies Grand Champion bij het praten.’

Ze slikte de whiskey in haar mond door en beet op haar duimnagel alsof ze me wilde laten weten dat dat maar een voorproefje was en dat er delen van mijn lichaam waren waar ze graag haar tanden in wilde zetten. Toen stond ze op en kuste me met knipperende ogen terwijl ze peilde of ik er klaar voor was om aan boord te gaan van de plezierboot die ze voor ons had gehuurd.

‘Zullen we naar boven gaan? Dan zal ik je laten zien wat ik nog meer heel goed kan.’

Ik kuste haar opnieuw en legde er alles in wat ik had, als een amateur die inviel voor John Barrymore.

‘Ga maar vast,’ zei ik toen we na een tijdje naar adem hapten. ‘Ik kom zo. Ik moet eerst nog het een en ander doorlezen. Papieren die de president me heeft gegeven.’

Ze verstijfde in mijn armen en leek op het punt te staan om nog zo’n snedige opmerking te maken, maar hield zich in.

‘Je moet niet denken dat je dat excuus meer dan eens kunt gebruiken,’ zei ze. ‘Ik ben net zo vaderlandslievend als iedereen, maar ik ben ook een vrouw.’

Ik knikte en kuste haar voor de derde keer. ‘Dat is wat ik het meeste aan je waardeer.’

Diana duwde me zachtjes weg en grinnikte. ‘Oké. Blijf niet te lang weg. En als ik al slaap, moet je dat gigantische brein van je maar aan het werk zetten om uit te vogelen hoe je me weer wakker kunt krijgen.’

‘Ik bedenk wel iets, prinses Aurora.’

Ik keek haar na toen ze de trap opliep. Ze was het nakijken alles-

zins waard. Haar benen leken ontworpen om kaartjes te verkopen in het Corcoran. Ik keek langs die benen omhoog tot de zoom van haar kousen, en nog een eindje verder. Uitsluitend vanuit een filosofisch perspectief natuurlijk. Filosofen, zo betoogde Nietzsche, begrijpen weinig van vrouwen, maar hij heeft dan ook nooit Diana een trap op zien lopen. Ik zou geen methode kunnen bedenken om het uiteindelijke zijn beter te leren begrijpen dan door observatie van het fijn dooraderde, kanten fenomeen dat Diana's lingerie was.

Ik probeerde alle kennis der natuur die in me opkwam uit mijn hersens te bannen en zette een pot koffie voor mezelf, pakte een nieuw pakje sigaretten van mijn bureau in mijn studeerkamer en installeerde me om de documenten door te nemen die Roosevelt me had gegeven.

Het rapport dat door het Duitse bureau voor oorlogsmisdaden was opgesteld bevatte de meeste details. Maar het was het Britse rapport, geschreven door sir Owen O'Malley, de ambassadeur bij de Poolse regering in ballingschap, en opgesteld in samenwerking met het Poolse leger, dat me het langste bezighield. Het uitgebreide rapport van O'Malley bevatte levendige beschrijvingen van de afschuwelijke executies die officieren en manschappen van de Sovjet-NKVD hadden uitgevoerd. Vijfenviertighonderd man met een nekshot – sommige met vastgebonden handen, andere met de mond vol zaagsel om te voorkomen dat ze luidkeels hun ellende zouden uitschreeuwen. Daarna waren ze in massagraven gedumpt.

Toen ik het rapport even na middernacht uit had, kon ik niet anders dan met O'Malley concluderen dat het geen enkele twijfel leed dat de Sovjets schuldig waren. O'Malleys waarschuwing aan Churchill dat de massamoord bij Katyn nog langdurig onaangename gevolgen zou hebben, leek een understatement. Maar tijdens mijn gesprek met de president was me duidelijk geworden dat de conclusies die ik na mijn eigen onderzoek zou trekken op de tweede plaats moesten komen, omdat de president vóór alles zijn hartelijke relatie met de moorddadige, Polen hatende Jozef Stalin in stand wenste te houden.

Welk rapport ik ook zou schrijven, het zou slechts een formaliteit

zijn, iets waarmee Roosevelt zich zou kunnen indekken. Ik zou de presidentiële opdracht zelfs als een vervelende klus hebben ervaren, ware het niet dat ik erin geslaagd was mezelf met een reisje naar Londen te belonen. Londen beloofde een pleziertje te worden. Na maanden van nietsdoen in de vier rode bakstenen gebouwen die samen de ‘Campus’ vormden – zo noemde iedereen hier het onderkomen van de OSS met zijn voornamelijk academisch gevormde personeel – was ik absoluut toe aan een beetje opwinding. Een week in Londen leek me precies wat een dokter me zou voorschrijven, vooral nu Diana me steken onder water gaf over het feit dat ik het gevaar leek te mijden.

Ik stond op en liep naar het raam. Ik keek naar buiten en probeerde me een beeld te vormen van al die vermoorde Poolse officieren die in een massagraf in de buurt van Smolensk lagen. Ik nam de laatste slok van mijn glas whiskey. In het maanlicht kreeg het gazon voor mijn huis een bloedrode kleur, de zilverkleurige nachthemel hing er spookachtig boven, alsof de dood zelf me met zijn grote oog aanstaarde. Het maakte natuurlijk niet zo veel uit door wie je doodgeschoten werd, door de Duitsers, de Russen, de Britten of de Amerikanen, door je eigen maten of door de vijand, dood was dood, en niets, zelfs geen presidentieel onderzoek, kon daar iets aan veranderen. Maar ik rekende mezelf tot de gelukkigen, en dat wat in alle opzichten het leven bevestigd leidde me uiteindelijk naar boven.

Ik deed beneden de lichten uit en ging op zoek naar Diana.